

memorii | jurnale

Elena (Elencu, 1810–1877) este prima autoare de memorialistică din spațiul cultural românesc. Tatăl ei este un mic boier moldovean, Grigore Plitos, ridicat social sub patronajul familiei Sturdza. Crește la Iași, unde învață limbile greacă și română cu preceptori particulari; mai apoi, în tinerețe, va învăța și franceza. La 15 ani se căsătorește cu vărul Iorgu Hartulari, tânăr grec sărac pus pe căpătuială. Nașul de cununie este însuși Mihail Sturdza, viitor domnitor al Moldovei; această relație va propulsa cariera lui Iorgu și va întări rețeaua de influență a familiei. Viața Elenei se desfășoară între Iași, Fălticeni, Roman și Bacău, pe fundalul unei Moldove aflate în tranziție politică și socială. Trece prin lipsuri, umilințe, trădări conjugale și abuzuri familiale, mereu alături de soț, care se îmbogățește repede, din arende și speculații. După moartea tatălui (1840) și a soțului (1850), devine moștenitoarea averii, dar se va lupta cu propriii copii în procese nesfârșite și foarte păguboase. La 1856 se mută cu unul din fii la Bacău, unde își va redacta amintirile, într-o încercare de autojustificare și reconciliere. Memoriile ei, dramatizate în jurul unor scene de viață, sînt o frescă a acestei păături din societatea moldovenească în deceniile de tranziție: este clasa care va juca cel mai îndrăzneț cartea modernizării.

Constanța Vintilă, cercetătoare la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga“, este autoarea unei opere vaste, de mare profunzime analitică, dedicată investigării primei noastre modernizări. A publicat volumele de autor *Changing Subjects, Moving Objects. Status, Mobility, and Social Transformation in Southeastern Europe, 1700–1850*, Brill, Leiden, 2022; *Patimă și desfătare. Despre lucrurile mărunte ale vieții cotidiene în societatea românească (1750–1860)*, Humanitas, 2015; *Evgheniți, ciocoi, mojiți. Despre obrazyale primei modernități românești (1780–1860)*, Humanitas, 2013, 2023; *Focul amorului: despre dragoste și sexualitate în societatea românească (1750–1830)*, Humanitas, 2006, 2023 tradusă în germană cu titlul *Liebesglut: Liebe und Sexualität in der rumänischen Gesellschaft 1750–1830*, Frank & Timme, Berlin, 2011; *Evgheniții*, Humanitas, 2006; *În șalvari și cu ișlic. Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea*, Humanitas, 2004, 2011, tradusă în germană cu titlul *Im Schalwar und mit Baschlik. Kirche, Sexualität, Ehe und Scheidung in der Walachei im 18. Jarhundert*, Frank & Timme, Berlin, 2013. A alcătuit ediția critică a memoriilor lui Dimitrie Foti Merișescu (*Tinerețile unui ciocoiș. Viața lui Dimitrie Foti Merișescu de la Colentina, scrisă de el însuși la 1817*, Humanitas, 2019). A coordonat volumele *Women, Consumption, and the Circulation of Ideas in South-Eastern Europe, 17th–19th Centuries*, Brill, Leiden, 2017; *From Traditional Attire to Modern Dress: Modes of Identification, Modes of Recognition in the Balkans (xvth–xxth Centuries)*, Cambridge Scholars Publishing, 2011. Împreună cu Giulia Calvi, Mária Pakucs-Willcocks, Nicoleta Roman și Michał Wasiucionek a publicat volumul *Lux, modă și alte bagatele politicești în Europa de Sud-Est în secolele XVI–XIX*, Humanitas, 2021, publicat și în engleză cu titlul *Luxury, Fashion and Other Political Bagatelles in Southeastern Europe, 16th–19th Centuries*, Humanitas, 2022.

NEFERICITA PETRECERE A VIEȚII MELE

*Memoriile postelnicesei
Elena Hărtulari*

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ, INTRODUCERE ȘI NOTE
DE CONSTANȚA VINTILĂ

HUMANITAS

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

Redactor: Radu Gârmacea
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Andreea Niță
DTP: Iuliana Constantinescu, Veronica Dinu

Tipărit la Livco Design

© HUMANITAS, 2025, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Hartulari, Elena
Nefericita petrecere a vieții mele: memoriile postelnicesei
Elena Hartulari / Elena Hartulari; îngrijitor de ed.:
Constanța Vintilă; pref.: Constanța Vintilă. –
București: Humanitas, 2025
Conține bibliografie
ISBN 978-973-50-8952-8
I. Vintilă, Constanța (ed.; pref.)
821.135.1
929

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021/311 23 30

Cuprins

Studiu introductiv	7
Notă asupra ediției	81
ISTORIA VIEȚII MELE DE LA ANUL 1810	
de Elencu Hartulari	89
Mulțumiri	183
Bibliografie	185

Studiu introductiv

de Constanța Vintilă

Ajunsă la bătrînețe, supărată de propriii copii în procese interminabile, obosită după un mariaj dificil și un soț violent, Elena Hartulari, născută Plitos, se decide să-și scrie memoriile în care să-și expună nefericita petrecere a vieții. Prin testamentul soțului ei, Iorgu Hartulari, mort la 19 octombrie 1850, Elena devine moștenitoarea întregii averi și executor testamentar. Decizia tatălui îi nemulțumește pe cei trei copii, care se coalizează și contestă prin diferite metode și procese dreptul mamei de a administra patrimoniul familiei. După numeroase conflicte, Elena cedează patrimoniul copiilor, iar ea rămîne pentru o vreme în reședința de la Fălticeni. La 1856 se mută cu fiul ei cel mic, Matei, la Bacău. Probabil că aici a început să-și redacteze memoriile, adresate familiei și lumii, pentru că voia să se știe cine a fost postelniceasa Elencu Hartulari și pentru că dorea să se reconcilieze cu copiii ei, ajunși la rîndul lor părinți și apăsați de greutățile vieții.

Memoriile sînt concepute ca o justificare a dreptului ei de a primi întregul patrimoniu, subliniind repetitiv contribuția la clădirea unei averi. Ele se construiesc ca o piesă de teatru în care scenele se înlănțuie, oferind cititorului suspans, emoție, sentimentul că este parte a narațiunii. De altminteri, Elena folosește des cuvîntul *senă*, din francezul *scène*. Dramaturgia memoriilor este organizată în jurul „senelor“, povestite cronologic. Uneori greșește cronologia „senelor“, dar ele se află în documente așa cum ni le-a povestit autoarea. Fiecare etapă se regăsește în acte, scrisori, jalbe,

memorii, petiții, astfel că memoriile au un foarte bun temei documentar. Uneori i se pare că exagerează când scrie că a suferit cinci ani, iar la corectură mai atenuează suferința, reducând-o la trei ani. Alteori se înșală cu privire la sumele vehiculate, iar la revizuirea manuscrisului revine și mai diminuează. Documentele îi susțin spusele și o corectează doar în privința anilor în care s-au petrecut anumite evenimente, mai ales cele mai îndepărtate.

Elena vorbește cu detalii despre viața cotidiană a unei familii din boierimea de mijloc între anii 1810 și 1860 – o frescă așa cum nu există în literatura memorialistică a secolului al XIX-lea. Este foarte puțin interesată de viața politică; luptele duse de Mihail Sturdza cu opoziția boierească par că se petrec undeva departe; nu are nici un cuvânt pentru anul 1848; nu pomeneste nimic despre lupta unionistă sau despre unire, nimic despre Războiul Crimeii. Viața ei, între Fălticeni, Roman, Iași, Bacău, curge în planul secund, luptele ei nu se intersectează cu rebelii și unioniștii, cu ambițiile politice sau jocurile de culise, ci doar cu rutina timpului. Dar ceea ce ne oferă Elena Hartulari este mirific: o lume cu apucăturile ei, în care mișună sute de personaje care mai de care mai interesante. Pe fiecare pagină apare o figură nouă, însă autoarea nu scrie numele întreg, pentru că aparține comunității din care face parte; nici măcar membrii familiei nu-i personalizează. Istoric obsedat de precizia lucrurilor din trecut, am încercat cu pasiune să identific fiecare personaj; m-am trezit într-un fel de labirint, și uneori n-am reușit să găsesc drumul pînă la capăt. Pentru că fiecare personaj este o poartă spre o altă poveste, iar eu am alergat după poveste, tentată fiind să ofer cît mai multe detalii cititorului, cît mai multe elemente pentru ca fiecare dintre noi să înțeleagă societatea în care a trăit Elena Hartulari, oamenii care au înconjurat-o, gesturile și comportamentele lor.

Scrise pe hîrtie liniată și învelite într-un dosar roz, memoriile Elenei Hartulari au fost publicate, ca un fel de roman foileton, de istoricul Gheorghe Ghibănescu, cel ce le descoperise, la începutul secolului XX, în revista *Convorbiri literare*¹, sub

¹) Elena Hartulari, „Istoria vieții mele de la anul 1801“, ed. Gheorghe Ghibănescu, *Convorbiri literare* nr. 5–8 (1926), pp. 729–745; nr. 9–10

titlul *Istoria vieții mele de la anul 1801*. Rătăcite prin diferitele numere ale revistei, n-au prea atras atenția nici literaților, nici istoricilor.¹ S-au bucurat mai degrabă de o popularitate anecdotică, unele episoade fiind preluate și comentate ironic în diferite publicații, servind diferitelor orientări ale articolelor, fără însă a se acorda atenție autoarei. Paginile publicate de Gheorghe Ghibănescu n-au pretenția de a constitui o ediție critică; totuși autorul, cunoscut pentru numeroasele documente descoperite, are marele merit de a le fi transcris și publicat, introducându-le astfel în circuitul istoriografic.

Într-un text din 1968, Constantin Gane scria că străbunica lui, Anastasia Greceanu, ar fi fost eroina lui Vasile Alecsandri, întruchipînd personajul Chirița.² Povestea este încă credibilă și o regăsim reluată mai peste tot, deși o serie de critici literari au arătat că legenda lui Gane nu are susținere documentară. Elena Hartulari era prietenă bună cu Grecenița, așa cum îi spune, în memorii, Anastasiei Greceanu. Deși nu putem afirma că Elena Hartulari ar fi fost un model pentru Alecsandri, memoriile ei ne oferă inestimabile dovezi care confirmă autenticitatea personajelor din piesele de teatru dedicate Chiriței: limbaj și furculisioane, parvenitism și aroganță, bogăție nemăsurată și ciocoisme, echipaje strălucitoare și aventuri amoroase începute la Paris și sfîrșite în glodul de la Fălticeni.

(1926), pp. 841–855; nr. 11–12 (1926), pp. 915–926; nr. 9–11 (1927), pp. 291–312; nr. 3–4 (1928), pp. 69–78; nr. 5–8 (1928), pp. 301–308. ¹) V. Angela Jianu, „Elena Hartulari's Story: The Presentation of the Emotional Self”, Faruk Bilici, Ionel Candea, Anca Popescu eds, in *Enjeux économiques, politiques et militaires en Mer Noire, XIVe–XXIe siècles—Études de la mémoire de Mihail Guboglu*, Editura Istros, Brăila, România, 2007, pp. 429–449; Constanța Vintilă, „Experiențele feminine al scrisului în Moldova secolului al XIX-lea. Elena Hartulari și «Istoria vieții ei»”, în Petronel Zahariuc, Laurențiu Rădvan, Liviu Pilat (eds), *Studii oferite profesorului Alexandru-Florin Platon la împlinirea a 65 de ani*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2022, pp. 539–564. ²) Constantin Gane, „A existat coana Chirița?”, în *Magazin istoric*, II, 9(18), 1968, pp. 87–91.

Notă asupra ediției

Manuscrisul se păstrează astăzi la Serviciul Județean al Arhivelor Statului Iași, Colecția Gheorghe Ghibănescu, Manuscrisul numărul 164, cu titlul dactilografiat: „Istoria vieții mele de la anul 1810–1870, de Elencu Hartulari“. Transcrierea integrală a textului s-a făcut după Manuscrisul 164. Pe prima pagină din manuscris se poate citi: *Istoria vieții mele de la anul 1801, Elencu Hartulari*. Cifra zero a fost corectată și accentuată. Credem că este însă vorba de o eroare, pentru că Elena s-a născut în 1810, așa cum menționează în primele rînduri ale manuscrisului, unde scrie că la 1821 avea 11 ani și se afla în „bejenie“, în ținutul Sucevei, fugind din Iași din cauza revoluției. Din acest motiv, am optat pentru anul 1810 chiar din titlu, îndreptînd astfel ceea ce poate fi o eroare de corectură.

Manuscrisul are 113 file, scrise față-verso, pe hîrtie, cursiv, în alfabet chirilic, cu cerneală neagră. Se adaugă alte 23 de file albe. Elena Hartulari a revenit asupra textului, pe care l-a revizuit, corectat și lămurit, adăugînd locuri, personaje, informații pentru mai multă claritate. Aceste adăugiri și corecturi s-au făcut fie în cerneală, fie în creion, deasupra rîndului, întotdeauna de aceeași mînă. Ele vor fi menționate ca atare în corpul textului și evidențiate prin includerea lor în paranteze drepte. Unele corecturi s-au șters și au devenit ilizibile. Pe unele am reușit să le reconstituim, plecînd de la textul transcris de Ghibănescu, dar nici el nu a reușit să le stabilească pe toate. În plus, Ghibănescu n-a marcat niciodată această diferență între textul în cerneală și adăugirile în creion deasupra rîndului. O serie de pasaje, mai ales scrisorile dintre soții Hartulari, nu se regăsesc în corpul manuscrisului. Le-am introdus de la Ghibănescu și am menționat acest lucru în note, știind că a avut acces la mult mai multe documente ale familiei. Este posibil ca aceste pasaje să fi fost scrise pe hîrtie și lipite la pagină, dar să se fi desprins în timp și astfel să se fi pierdut. Presupunerea se bazează pe astfel de intervenții notate pe fragmente de hîrtie și care s-au păstrat.

Am transcris textul conform convențiilor încetățenite în ceea ce privește alcătuirea edițiilor din autori vechi, urmînd, în general, grafia și punctuația conforme normelor actuale, dar redînd aspectele de limbă specifice în ceea ce privește pronunția și gramatica. Pentru ca cititorul să-și facă o idee cu privire la realitatea manuscrisului, menționăm unele aspecte, cu titlu de exemplu: astfel, am întregit unele cuvinte acolo unde diftongul *ea* a fost scris *é*, în interiorul unui cuvînt, ca în *acésta*, transcris *aceasta*, dar am păstrat în text *mé* și *me* atunci cînd este adjectiv posesiv, ca în exemplele *mama me*, *soru-mé*. Folosirea lui *é/e* final nu urmează o regulă în manuscris; trebuie să ținem seama însă că grafia originală trebuie să fi redat și o nuanță de pronunție dialectală, intermediară între *e* deschis și *ea*. De altminteri, autoarea folosește foarte mult accentele, poate o moștenire din limba greacă; în corpul textului, vocalele primesc adesea accente. Cum nu este o regulă coerentă, nu le-am redat în transcriere. Verbele la imperfect persoana a III-a au fost redate conform manuscrisului, unde diftongul *ea* a fost redat *é* ca în *avé*, *puté*, *vedé* etc. Diftongul *oa* scris *ó*, ca în exemplul *coróna*, l-am redat ca *atare*. Pronumele *ea*, *el*, *ei* sînt scrise în text *ia*, *iei*, *iel*, la fel cum *eram*, *era*, *erau* sînt scrise *ieram*, *iera*, *ierau*. Am folosit formele actuale pentru *vîiața*, *moșiia*, *pozițiia*, sau alte cuvinte în care se regăsesc vocalele alăturate *iia*, care ar putea nota o pronunție veche cu hiat sau ar putea fi doar o reminiscență în scris. Am corectat tacit formele dialectale care la genitiv-dativ primesc trei *i* la final (*Mitropoliii*, *cununiiii*). Am păstrat formele *vro*, *vroiesc*, *vroință*; dar și *așé*, care era folosit pentru a confirma un lucru, o faptă, o întîmplare; *mi-au* este scris în text *méu*; *puie* e scris în text *pue*; *voie* e scris în text *voe*. Apare uneori o confuzie între *b* și *p*, ca în exemplele *harapnic*, scris și *harabnic*, sau *opserva*, scris întotdeauna așa. Alte cuvinte scrise greșit le-am semnalat în note sau uneori marcînd corectura cu croșete, însă nu am marcat îndreptarea unor forme scrise consecvent greșit (*copii*, articulat, în loc de *copiii* etc.). De asemenea, am păstrat numele proprii în grafia autoarei. Realitatea manuscrisului – sau, mai bine zis, specificul limbii române – ne-a impus folosirea grafiei cu *i* și *sînt*, pentru a putea reda corect toate faptele de limbă.

не зная да б'язна. Дел а д'а.

1801:

— не б'язна з'а б'язна.

—

Istoria vieții mele de la anul 1810

Elencu Hartulari

De la vârsta de 7 ani am fost menită de a suferi. De la această vîrstă am fost pusă la gospodărie de maică-me, unde mă ocupam cu toate cele trebuincioase pentru menaj, dînd relație maică-me de totul și ocupată cu învățătura de limba grecească și moldovenească.

La vârsta de 11 ani am fost în bejenie; în anul 1821, la Țara Nemțească, la Suceava, alungați de otomani, ducîndu-ne la granița de la Bosance¹, unde am făcut carantină 8 zile pe cîmp, unde urma cumplite ploi. Și biata maică-me bolnavă, suferindă de la o pierzanie². Am trecut la Suceava.

Peste o lună vine o altă nenorocire peste părinții mei! Moare un frate al meu în vîrstă de 25 de ani, care era cel întîi la părinții mei. Am privit pe părinții mei în cea mai mare disperatie de deznădăjduire de aceste crunte dureri. Nu era nimeni în stare să-i poată mîngîia.

Petrecînd la Suceava peste un an, în cea mai mare lipsă, neputînd părinții mei a-și lua cele de întîmpinare de viețuire; și tot în acea vreme primesc știință că le-au prădat casa și au și ars-o. Eu, în acea vîrstă, mă sileam a-i mîngîia și ei de mila mea se cam oprea de a plînge.

În sfîrșit, după un an am trecut în țară, unde au fost siliți părinții mei a se retraje la țară, luînd o moșie în posesie pe 4 ani, pînă și-au făcut casa ce o avea în Iași³.

¹) Bosanci, sat în districtul Suceava. Bucovina fusese anexată Imperiului Habsburgic la 1775. ²) Aici cu sensul de avort spontan. ³) Corespondența dintre negustorii Ștefan Constantin și Dimitrie Vasiliu,

În anul ce au ieșit la moșie se găsea încă turcii în țară. După regula ce era pusă de turci, era regula ca acei de pe la moșie să ție câte doi turci, spre pază a nu năvăli vreo bandă de turci tâlhari a-i prăda sau a-i omorî, cărora zăloji li se da câte 500 de lei pe fiecare lună.

Peste 4 ani, am trecut la Iași, unde ni era lăcuința.

La vârsta mea de 14 ani, veni la noi în gazdă o mătușă a maică-mé cu fiul ei, Iorgu, de vîrstă de 19 ani. După vreo cîteva luni s-au declarat către mine cu amor și cu hotărîre de a-mi fi bărbat, pînă la urmă. Eu necrezînd aceasta, că se poate să fie adevărat, mai ales un văr al doilea, ar fi o mare nelejuire, și pe aceste baze nu băgam în samă nimic din a tînărului arătare.

Văzînd el bărbăția mé, nu avé curajul să-mi declare vroița lui verbală, decît îmi scrié bilețele, care nu vroiam să le primesc, ci cu dispreț le zvîrleam, pînă ce am fost silită de o fată, slujnica mé, în mai multe rînduri să primesc, să văd, de curiozitate, ce scrie și ce vroiește.

Așa m-am hotărît de a primi, adecă ce au fost o declarație. Eu cu dispreț l-am aruncat, zicînd că am să-l declar la maică-mé și la maică-sé de îndrăzneala ce ș-o é. Și nu las prilejul și mă tînguiesc la mama lui de cutezare ce au avut să-mi scrie așé, și ea mi-au dat acest răspuns că de nu am fi rudenii am fi potrivîți. Cu aceasta m-am îngrozit mai mult. El nici cu aceasta nu s-au rezonarisit¹, ci încă mai mult se adresa cu bilete, o vreme de 7 luni, ținîndu-se de mine, pînă au venit prilejul de s-au pus la picioarele mele, zicîndu-mi că ce vroi să fac cu el, căci el îmi este amantul, el are să-mi fie bărbatul, cu care am să trăiesc fericită, și să nu cred că-nrudirea ne poate împiedica.

Văzînd acestea toate cu mii de jurăminte și făgăduințe, m-am înduplecat și eu, mai ales fiind un tînăr de duh și frumos.

După aceste legături, el s-au dus la alte gazde, pus de părinții lui pentru ca să fie în slujba Ocîrmuirii. Părinții lui s-au

refugiați unul la Sculeni și celălalt la Chișinău, vorbește despre faptul că majoritatea prăvăliilor și multe case din Iași au fost arse de turci. Probabil că în aceste incendii a dispărut și casa familiei Plitos. Documentele din 13 ian. și 30 mart. 1822, BAR, Fond Documente Istorice, DCCCXXIX/75, 82.

¹) Rezonarisi, o adaptare a verbului francez *raisonner*.

dus la locuința lor, la Țîrgul Ocnei. Peste 5 luni se-mbolnăvește tînărul de junghi¹ și cade în lingoare, încît n-au fost mult să și moară. În acea vreme soru-mé², cari era mai mare decît mine, îl vizita la boala lui. Într-una din zile vine soru-mé și-mi spune că se găsește foarte rău, în primejdie, că nici au cunoscut-o. Eu, deznădăjduindu-mă, plîngînd cu amari lacrimi. Soru-me i s-au făcut milă și mi-au zis să merg să-l văd, dacă vroi. Eu i-am răspuns cum să nu afle părinții. Ea îmi zice că n-or afla. Așé mă duc în două seri, cu soru-mé, și nu mă cunoaște nicidecum. Iar în al treilea sară ce m-am dus, spuindu-i soru-me în mai multe rînduri:

„Iată, Iorgule, soru-me este la picioarele tale“.

El cu mare slăbiciune se silește a mă cunoaște. M-au cunoscut. Îmi întinde mîna, curgîndu-i lacrimile; însă neputînd să-mi vorbească. El, muncindu-se prin viforul boalii lui cu ideea că m-au văzut, se trezește a doua zi mai liniștit de boală și se adresează la ficiorul lui și-i zice: au visat oare, sau am fost eu la dînsul. Feciorul îi zice că am fost. Atunci el trimite la soru-me, rugîndu-o să meargă la dînsul. Ea s-au dus; au întrebato de am fost. Ea îi zice: „dară“.

Începe a o ruga să mai fac odată această jertfă pentru dînsul. Soru-me vine și-mi spune și ne ducem. Cînd m-au văzut, l-au apucat un tremur de mulțumire, chemîndu-mă cu mare slăbiciune: „că de acum să știi că am să mă fac sănătos și mîine am să-ți întorc vizitele“, precum au și venit.

Cînd l-au văzut părinții mei, cari și ei cîteodată îl vizitau, [ca pe o rudenie], s-au îngrozit de venirea lui în așa slăbiciune și i-au zis: „cum poți să te răstrisești³ în așa hal ce ești?“ Au șezut vreo jumătate de ceas; s-au dus și s-au întors boala spre bine.

În curs de un an și două luni, au urmat între noi o corespondenție zilnică; pe fieșticari zi două bilețele, unu de la altul, cu cele mai curate cuvinte de dragoste, și cîte o dată pe săptămînă ne întîlneam la soru-mé și la noi acasă.

¹) Junghi, pneumonie. ²) Este vorba de Ruxandra, măritată la această vreme cu Vasile Docan. ³) A răstriși (de la restriște), a suferi, a îndura.

Din vremea boalii lui, părinții mei au simțit ceva, însă nu era siguri. Deodată mă văd păzită de toată casa, însă fără a-mi arăta mie că ei au simțit ceva, urmărindu-mă încît nu era chip de a ne întîlni, decît numai a ne scrie, pînă ce tînărul s-au disperat, de mi-au pretindat ca să fug cu dînsul la tată-său, ca acolo să ne cununăm.

Eu, neavînd acest curaj ca să lovesc așa de mult pe părinții mei, arătam mare îngreunare. El văzînd aceasta a mé prelunjire îmi scrie hotărîtor cu slove din sînjele lui că el se-mpușcă, la acel moment, cînd eu nu m-oi desida¹. Așe văzînd cea de pe urmă hotărîre [a] lui și învinsă de dragostea ce o aveam către dînsul, m-am hotărît; dar mai înainte de a-i scrie a mé hotărîre, îmi vine un tremur cumplit, gîndind pentru nesupunere cătră părinții mei și cu mare luptă a muștrării de cujet, m-am desidat a fuji, și i-am răspuns:

„Eu sînt acé ce ți-am desidat dragoste și credința mé pînă la al meu sfîrșit; acum voi a-mi lăsa bieții părinți în lacrimi și suferinți pentru dragostea ta. Să știi acum că tot viitorul fericii mele tu ești; să mă răsplătești cu dragoste nefățarnică și cu milă; eu sînt a ta pînă la mormînt“.

El îmi răspunde: [„Cînd are să vină ceasul“].

Au sosit ceasul pînă la 1 după miezul nopții. Au venit tînărul cu 2 căruțe de poștă, afară de casa noastră. Am ieșit, cu un om al nostru, ce era cumpărat de tînărul, și ne-am pus amîndoi într-o căruță și cu o carabină pe brațe, și în altă căruță feciorul² lui și sluga mé, care m-au scos, și ne-au dus cale de o poștă.

Tot acé fată era culcată în odaia mea. Trezindu-se piste un ceas, după ducerea mé, vede că eu nu sînt în odaie, aleargă la părinții mei, strigînd că eu am fugit. Bieții părinții au sărit din patu lor ca niște deznădăjduiți, și au dat de știre la ocîrmuire; au trimis îndată după noi trei căruțe de poștă cu șase arnăuți înarmați, și, la ce dintîi poștă, ne-au ajuns. Atunci tînărul îmi zice să ne dăm deoparte, și ne-am dat. Trimișii, căutîndu-ne, ne-au aflat. Văzînd tînărul că se apropie de dînsul, au întins

¹) Desida, adaptare a verbului francez *décider*. ²) „feciorul“, repetat în text; șters.

carabina asupra lor, zicîndu-le să nu se apropie. Eu l-am îmbrățișat, zicîndu-i să nu dee, că ce a fi pentru dînsul a fi și pentru mine. Atunci ei s-au răpezeit, tussase arnăuți[i], și l-au apucat prins și l-au dus în casa poștii și pregătește a-i pune picioarele în fhere¹. Tînărul le-au răspuns că cu mulțimire primesc pentru aceea ce o iubesc și oi iubi-o pînă la sfîrșitul meu. În aceste cuvinte le-am dat și a mea dorință către prințatori, că vinovăția ne este deopotrivă, dară trebuie deopotrivă să fim osîndiți, ca fhearăle să fie puse la un picior al meu și la un picior al tînărului. Unul din căpitani ai acestora au răspuns că pentru mine nu au altă poruncă decît să mă ducă la părinții mei². Atunci el au luat o lumînare și au venit la mine unde stam la o parte de m-au văzut. Și, cunoscîndu-mă cine sînt, mi-au zis că „dumneata ești demoazela lui Plithis“. Eu i-am zis: „Așé“. El s-au întors zicînd către ceilalți: „Îi cu totul altă persoană, nu-i demoazela de companie a magnatului ce mi s-au spus, care a prădat multe lucruri“. Și așé mă întrebă ce lucruri am luat cu mine. I-am răspuns: „Această iconiță cu patronul meu, care o avem în odăița mé ca să ne fie în ajutorul nostru [și pe tînărul nostru]³, iară alta nemica“.

Între acei șase trimiși era și un adevărat credincios a tatălui meu, care cu el m-am pus într-o căruță. Mergînd tînărul să se puie în căruță, văzînd că se desparte de mine, am rugat pe păzitorii lui să-i dea voie a-și lua adio de mine, și l-au învoit. Apropiindu-se de căruța mé, cade în jenunchi, rugîndu-mă cu lacrimi să nu fiu mîhnită și să-i făgăduiesc că orișicînd tot a lui oi fi. I-am dat făgăduința cu încredințare și cu amari lacrimi.

S-au pus în căruță cu 3 arnăuți și ne-am pornit. La rohatca⁴ Ieșului m-au întîmpinat o caretă cu doi cai, trimeasă de părinții mei, și m-au pus într-însa. Ducîndu-mă [la ei], intru într-o odaie, unde întîmpinai pe tatăl meu, pătruns de supărare cu lacrimile în ochi. [Eu cad la picioarele lui.] El îmi zice că aceasta au așteptat de la mine la vîrsta care se găsește de 55 ani?! Și, fără să mă puie la rezon pentru cutezarea mé, au început aceste

¹) Așa scris în text pentru fier. ²) „părinții mei“, tăiat; scris deasupra „urma mea“. ³) „și pe tînărul nostru“, tăiat în text. ⁴) Rohatcă, barieră.